

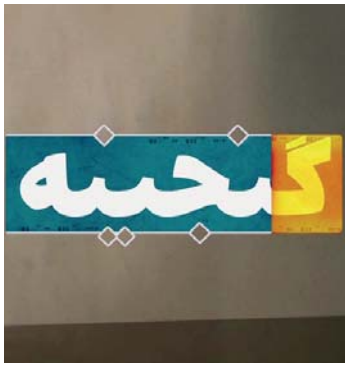
درجه

به مناسبت بخش سری جدید «گنجینه»

کهنه ونو

حنیف شهیرراد

● واقعیتش این است که من در دوران زندگی‌ام معمولا از مقولات نوستالژیک فراری بودم؛ تصور می‌کنم گیرکردن در آن، انسان را در گذشته «اسیر» می‌کند. اما مطالعه تاریخ و تحلیل آن دائم ما را با سطحی که امروز هستیم روبه‌رو خواهد کرد. طبیعی است کسانی که تاریخ نخوانده‌اند خیال خام می‌کنند، هر یافته آنها تجربه جدیدی است که یا اختراع کرده‌اند یا با شور و شعفی بیش از اندازه درباره آن حرف می‌زنند و بدتر از آن امکان دارد با شکست روبه‌رو شوند و از آن بدتر، دلیل آن را هم متوجه نمی‌شوند. اینها را در حالی بازگو می‌کنم که فیلم از زاینده‌رود در سال ۶۰ -به دنبال زاینده‌رود که به‌تازگی ترمیم شده- روبه‌رویم هست و حس نوستالژیکی در من ایجاد نمی‌کند؛ چون احتمالا تجربیات زیستن در آن مناطق را ندارم، اما نسبتش با خشک‌سالی‌های کنونی کاملا معنادار و قابل تحلیل است.

بسیاری از بزرگان مستندسازی سعی می‌کنند فاصله خود را با سوزه‌هایشان حفظ کنند و تا حد امکان نگاهی منطقی و علمی به سوزه‌هایشان داشته باشند. البته در طول تاریخ مستندسازی، فیلم مستند به مرور در مجاورت با سایر اقسام دراماتیک، حس و فضا و بیانی داستان‌کو پیدا کرده و طبیعتا تحت تأثیر شرایط اجتماعی و شخصی فیلم‌ساز قرار گرفته‌اند. در سوی دیگر ماجرا، گذشت زمان کمک می‌کند که فیلم‌های مستند مختلف، کارکردهای متفاوتی پیدا کنند.

به تجربه شخصی‌ام، گذشت زمان باعث می‌شود فیلم‌هایی که در زمانش همچون یک گزارش خوب بودند، اکنون تبدیل به گنجی شوند که گویی از پس سال‌ها به دست ما پیشکش شده‌اند.

تجرباتی که در سال‌های اخیر با فیلم‌های آرشیوی و قدیمی داشتم، همیشه من را در موقعیت سؤال از خودم قرار داده -چه مستندهای تاریخی‌ام و چه برنامه گنجینه- از روستایی که اکنون به واسطه سد زیر آب رفته (هیچ در فیلم آنها شش نفر بودند) تا شهری که به واسطه زلزله به کلی ویران شده (طیس) در فیلم پ مثل پلیکان) یا کوچی که دیگر به‌طور کامل متحول شده (کوچ در فیلم تاراز) و قس علیهذا، مشخص است بسیاری از مستندا بعد از گذشت بیش از سه، چهار دهه می‌توانند در جایگاه سندهایی قرار گیرند که احتمالا تکرار ناشدنی هستند و این مسئله می‌تواند به خودم و دیگر همکارانم نگاهی ژرف‌تر بدهد: «امکان دارد فیلم‌هایی که امروز می‌سازیم در آینده‌ها معنی و اهمیت بس متفاوت داشته باشد».

«گنجینه» شاید برنامه‌ای ساده از نظر فرم و تولید به نظر برسد، درحالی‌که مستندهای آرشیوی خود از مشکل‌ترین مستندا در مقیاس جهانی است، اما داشتن نگاه علمی و توجه به نسبت مستندهای قدیمی با امروز، برای من و دوست عزیزم آرتین مظفری (پژوهشگر) مهم بود.

اینکه عکس‌ها و فیلم‌های قدیمی را ببینیم و حس نوستالژیک داشته باشیم؛ حسی زیبا و قطعا در اعماق وجود انسان‌هایی که کشش‌های احساسی دارند معنادار است. اصلا کهنه و نو همواره بخشی جداناپذیر در هنر معاصر ایران بوده است. از موج مرجان خارا در مستند تا آرامش در حضور دیگران در فیلم داستانی یا نوشته‌های نیشدار محمدعلی جمال‌زاده.

اما بسیاری از «نو»‌های قدیم هم در حال کهنه‌شدن و تغییر شکل هستند. برمی‌گردیم به فیلم «به دنبال زاینده‌رود» ساخته اکبر خواجوی در اوایل دهه ۶۰ که در آن از سدهایی که در کشور ساخته شده با ستایش حرف می‌زند. تداوم این نگاه را می‌توان تا همین امروز دنبال کرد و به نتایج جدیدی رسید.

● **«گنجینه» به تهیه‌کنندگی و کارگردانی حنیف شهیرراد نگاهی به سینمای مستند ایران در دهه‌های گذشته دارد و بهترین آثار ساخته‌شده را مورد بررسی قرار می‌دهد.**

این مجموعه در شبکه مستند تولید می‌شود و فصل جدیدش چهارشنبه‌ها ساعت ۲۰ روی آنتن می‌رود.

گروه هنر: چهلمین جشنواره

فیلم فجر در آستانه برگزاری است؛ جشنواره‌ای که عمر ۴۰ساله‌اش گواهی می‌دهد که دیگر نباید از آزمون و خطاهای سال‌های گذشته در ارتباط با چگونگی برگزاری‌اش خبری باشد و باید در قلمت تنها رویداد سینمایی قابل اعتنای کشورمان جایگاهش را تثبیت کرده باشد. به هر روی جشنواره چهلم فیلم فجر با حواشی بسیار کارش را آغاز کرد. انتخاب پردیس چارسو به‌عنوان خانه جشنواره و سینما فلسطین برای منتقدان ازجمله مواردی بود که در روزهای اخیر واکنش‌های بسیاری را به همراه داشت و پس از مدتی اعلام شد در پی نشست

مشترک محمد خزاعی با مسئولان شهرداری، برج میلاد در تعامل میان سازمان سینمایی و شهرداری به‌عنوان خانه جشنواره چهلم انتخاب شده است.

از سوی دیگر طبق روال هر سال در ساعات منتهی به افتتاحیه جشنواره فیلم فجر، سایت خرید بلیت برای علاقه‌مندان حضور در این رویداد هنری باز شد. به گزارش ایسنا، در چند روز اخیر بعضی صاحبان سینماها کله‌مند هستند که در گذشته فروش بلیت در چند سری که معمولا شامل ۱۰ فیلم بود، اتفاقی بهتر در رونق سینماها و دیده‌شدن فیلم‌های جشنواره بود، ولی حذف بلیت‌فروشی سری تأثیر زیادی در کم‌شدن استقبال از بعضی سینماها و همچنین فیلم‌ها داشته و رونق جشنواره فجر در سینماهای مردمی فقط برای تعدادی فیلم و سینمای خاص بروز پیدا می‌کند.

بلیت‌فروشی برای سینماهای مردمی امسال به صورت تک‌فیلم انجام می‌شود و فقط ۷۰ درصد بلیت سالن‌ها برای فروش بلیت عرضه شده؛ به این ترتیب میان هر دو صندلی فروخته‌شده، یک صندلی خالی برای رعایت فاصله اجتماعی در نظر گرفته شده است.

در این میان سه فیلم «خان‌کشی» مسعود کیمیایی، «مرد بازنده» محمدحسین مهدویان و

«علفزار» کاظم دانشی به تهیه‌کنندگی بهرام رادان بیشترین تعداد بلیت فروش را داشته‌اند.

اما برگزاری نشست‌های تخصصی یکی از نکات قابل تأمل جشنواره چهلم فیلم فجر است. این نشست‌ها که با هدف بسترسازی برای گفت‌وگو میان اهالی سینما و ارتقا و رشد تکنیکی و مضمونی علاقه‌مندان به سینماست، هر روز به دو صورت فیزیکی و مجازی برگزار خواهد شد، این جلسات دربرگیرنده موضوعات فنی و محتوایی است که با حضور استادان دانشگاه و هنرمندان فعال و پیش‌کسوت برگزار می‌شود؛ علاوه بر اینکه ۱۰ فیلم از گنجینه‌های تاریخ سینمای ایران در بخش «قاب‌های ماندگار» چهلمین جشنواره فیلم فجر به نمایش درخواهد آمد. در بخش «قاب‌های ماندگار» علاوه بر نمایش آثار، نشست‌های مفهومی درباره این فیلم‌ها با اجرای «اکبر نبوی» نویسنده و کارشناس سینما برگزار می‌شود. فیلم‌های «دیده‌بان» (ابراهیم حاتمی‌کیا)، «خانه دوست کجاست؟» (عباس کیارستمی)، «گاو» (داریوش مهرجویی)، «ناخدا خورشید» (ناصر تقوایی)، «عقاب‌ها» (ساموئل خاچیکیان)، «ست‌نوشته‌ها» (مهرداد مینویی)، «جاده‌های سرد» (مسعود جعفری جوزانی)، «پرده آخر» (راوژ کریم‌مسیحی)، «نیاز» (علیرضا

هنر

غافلگیری جشنواره چهلم فیلم فجر

داوودنژاد) و «بچه‌های آسمان» (مجید مجیدی) در خانه جشنواره چهلم (سالن همایش‌های برج میلاد) روی پرده خواهد رفت. آثار مورد اشاره ازجمله فیلم‌هایی است که در سال‌های گذشته از سوی فیلمخانه ملی ایران و بنیاد سینمایی فارابی بازبینی و مرمت شده است.

از سوی دیگر، ابتلای مسعود نقاش‌زاده -دبیر جشنواره فجر- به کرونا از دیگر حواشی داغ روزهای منتهی به افتتاحیه این رویداد هنری است که برخی از برنامه‌های جشنواره را تحت تأثیر قرار داده است. اما با نزدیک‌شدن به پیک ششم کرونا، برگزاری این رویداد هنری با رعایت تمامی پروتکل‌ها یکی دیگر از موانع جشنواره چهلم فیلم فجر است. هرچند یزدان عشیری، مدیر روابطعمومی جشنواره فیلم فجر، در گفت‌وگویی با ایسنا به تعامل با مسئولان وزارت بهداشت اشاره و تأکید کرده که ظرفیت سینماهای مردمی ۷۰ درصد است و قطعا همین مینا و شاخص در سالن‌هایی که میزبان میهمان‌ها و اهالی رسانه و منتقدان است نیز رعایت خواهد شد؛ یعنی ضریب اشغال صندلی‌ها در برج میلاد بر همین مبنای ۷۰ درصد است، به‌ویژه آنکه کرونا در این روزها تشدید شد و هشدارهایی داده شده و وزیر ارشاد و رئیس سازمان سینمایی (محمدمهدی

اسماعیلی و محمد خزاعی) نیز دراین‌باره دغدغه دارند. بااین‌حال، برنامه‌ها طوری طراحی شده که بتوانیم میزبان همه متقاضیانی که تشریفات اداری را طی کرده‌اند باشیم، اما این کار با تغییراتی در ساختار برنامه‌ها اتفاق خواهد افتاد که بعدا تشریح خواهد شد. مانند سال گذشته صندلی‌های اضافی از سالن همایش‌ها خارج می‌شود و با همکاری در برج میلاد تبادل نظرهایی برای چگونگی عملیاتی‌کردن ظرفیت منظر داشتیم تا بر اساس همان ۷۰ درصد ابلاغ‌شده از سوی وزارت بهداشت میزبان اهالی رسانه، صاحبان آثار، منتقدان و میهمانان باشیم. در این راستا به‌عنوان عضوی از جامعه و فعالان رسانه‌ای از همکاران خود

درخواست می‌کنم در این مورد با ما تعامل داشته باشند تا با رعایت پروتکل‌ها میزبان آنها شویم. از طرفی به گفته محسن فرهادی، معاون فنی مرکز سلامت محیط و کار وزارت بهداشت، فروش بلیت تنها به کسانی صورت می‌گیرد که واکسینه شده باشند و بدانیم که بیمار نیستند.

محمد قاصداشرفی، رئیس انجمن سینماداران نیز در گفت‌وگو با «شرق» با اشاره به رونق سالن‌های سینما در چند ماه گذشته، از رعایت پروتکل‌های بهداشتی در طول جشنواره فیلم فجر از سوی سینماداران صحبت کرد و افزود: «باید خوشحال بود که بعد از چندین ماه بی‌روفتی، در چند ماه گذشته بار دیگر شاهد حضور مخاطبان سینما در سالن‌ها بودیم و باید ابتدا از مخاطبان سینما و بعد صاحبان آثار تشکر کرد. بعد از گذشت ۴۰ سال از عمر برگزاری جشنواره فیلم فجر می‌دانیم که اساسا علاقه‌مندان همیشگی سینما این رویداد هنری را از دست نمی‌دهند داد و کارنامه تولیدات یک‌ساله سینما را تماشا خواهند کرد. با وجود شرایط اوج‌گیری مجدد کرونا شاهد کوشش همکارانم، سینماداران هستم که تمام تلاش‌شان را برای برقراری بهتر پروتکل‌ها انجام خواهند داد و البته در این میان نیازمند همراهی مخاطبان هم هستیم».

کولومبیاگسوبلی وقتی که با بیانی شخصی یانا را به چشم‌اندازهای طبیعی می‌سپارد، مثال‌زدنی است. منظور این نیست که این نمونه‌ها حد نهایت زیباشناسی سینما را صورت داده‌اند بلکه سرگشتگی کونل مونزو در مواجهه با بیان هنری ناشناخته‌ای مدنظر است که گویی با خواسته‌های شخصی نویسنده در تضاد است. پیداست که الگوهای روایی رایج در کمپانی‌های سرگرمی‌ساز نمی‌تواند رنج مارتا و ضرورت پناه‌بردن او به تنهایی را صورتی هستی‌شناسانه ببخشد.

ساختمان پیرنگ این نقص بیانی را به‌خوبی آشکار می‌کند. ورود تماشاگر به زندگی مارتا از طریق یک افتتاحیه طولانی آغاز می‌شود که ردپای شیوه‌پردازی کارگردان در فیلم‌های قبلی‌اش مثل «خداي سفید» در آن دیده می‌شود. اما دخالت ناخواسته همان فرمول‌های یادشده در طراحی فیلم‌نامه اجازه نمی‌دهد که الگوی منحصر‌به‌فردی برای نمایش درد مارتا سامان یابد. اینجاست که توالی رویدادها در پیرنگ در نموداری کج و به‌هم‌ریخته مارتا را به این‌سو و آن‌سو می‌کشد. درواقع مارتا کاتا وبر با توانایی‌هایی که از جنبش‌های فمینیستی اتخاذ کرده، تنها قادر است که در سه بخش کلی به روایت فیلم «Pieces of a Woman» نفوذ کند (این سه بخش می‌تواند به‌عنوان سه صحنه از یک سکانس در نظر گرفته شود) تکه اول، لحظه زایمان خانگی مارتاست که حضور هالیوودی مرد، روایت نویسنده از وضعیت مارتا را به یک درام هیجان‌انگیز تبدیل می‌کند. بخش دوم، کنکاش مارتا در مواجهه با کیفیت حضور قابله در گسترش ایده «توله» و استادگی کارگردانه او برای بخشش است که در اینجا نیز شخصیت مادر و شورای خانوادگی و خرده‌پیرنگ رابطه وکیل و شان، این موقعیت را از دست کاتا وبر بیرون می‌کشد و در اختیار بازی عروسک‌های سخن‌گوی کونل مونزو قرار می‌دهد. بخش سوم، گرایش زن به هسته‌های سیب است که با توجه به آنچه پیش

از این انتخاب زیباشناسانه روی داده است (شکست شان به‌عنوان مردی که از زندگی مشترک با مارتا تنها جسم او را نیاز دارد، جدایی زن و مرد، تأکید مبهم کارگردان به نهاد دادگاه و عدم اتخاذ رویکردی انتقادی نسبت به مسئله قضاوت، اشاره مبهم به ساخت تدریجی پل آهنین، مقابله زن با مادر و خانواده)، این زیرمتن هستی‌شناسانه، قادر نیست جنبه‌هایی از کانسپت «تولد دوباره» یا «ویران‌کردن دنیای خویش و آماده‌سازی جهان برای شکوفایی نوین» را عینی کند. پس رواندی که این سکانس سه صحنه‌ای را آشفته می‌کند و به‌راحتی موفقیت آزادی را از زندگی نمایشی‌شان مارتا چنگ می‌زند، فیلم را در ادامه روایت‌های مکرر از جنبش‌های فمینیستی به کلیشه‌سازی دچار می‌کند. بدیهی است که هر روایتی از زندگی شخصیت‌هایی مثل مارتا و هرگونه نگارشی به حقوق پایمال‌شده زنان در جوامع کنونی نمی‌تواند در مقام دفاع و ستایش قرار بگیرد. اگر چنین باشد، باید پشتیبانی سودجویانه تفلیکس از این فیلم را نیز نوعی حمایت فمینیستی در نظر گرفت. بنابراین با وجود اینکه تلاش کاتا وبر و کونل مونزو در فیلم «Pieces of a Woman» برای ایجاد ارتباط نزدیک تماشاگر و مارتا تحسین‌برانگیز است اما این محصول هزاررنگ نمونه روشنی است از تکتیر روایت‌های جعلی درباره حقوق زنان که ناهتیا خواسته «مادران مجرد» را بی ارزش نشان می‌دهد بلکه زمینه لازم برای مستعمل‌ساختن روایت‌های نوین و زیست اجتماعی شخصیتی مثل مارتا را فراهم می‌کند.

زیر آسمان فیروزهای

«یدو» به تلویزیون رسید

● فیلم سینمایی «یدو» ازجمله فیلم‌های حاضر در سی‌ونهمین جشنواره فیلم فجر بود که برای نخستین بار پیش از نمایش عمومی در سینماها، از تلویزیون پخش شد. هرچند که زمزمه‌هایی مبنی بر اکران عمومی‌اش پیش از پایان سال به گوش می‌رسید؛ اما این بار هم نمایش گسترده و ادامه‌دار آن به تلویزیون سپرده شده است. این دومین بار است که تلویبیون پلاس بعد از اکران «تک تیرانداز» فیلمی دیگر از سینمای ایران را به صورت آنلاین به نمایش می‌گذارد. این فیلم براساس داستان «زخم شیر» اثر صمد طاهری و با فیلم‌نامه‌ای از مهدی جعفری و مهین عباس‌زاده، تولید مشترک کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان و بنیاد سینمایی فارابی است. ستاره پسبانی، میلاد صولایو، محمدمهدی آلبوعلی، ریحانه آریامنش و اکبر اودود، برخی از بازیگران این فیلم سینمایی هستند. این فیلم به تهیه‌کنندگی محمدرضا مصباح، نامزد ۱۳ سیمرغ بلورین از سی‌ونهمین جشنواره ملی فیلم فجر و برنده پنج سیمرغ بلورین بهترین فیلم، بهترین کارگردانی، بهترین فیلم‌برداری، بهترین صداپردازی و بهترین صداگذاری شد. ستاره پسبانی هم برای درخشش در «یدو» دیپلم افتخار بهترین بازیگر نقش اول زن جشنواره را دریافت کرد. «یدو» همچنین پروانه زرین و دیپلم افتخار بخش جایزه سیفر، پروانه زرین و دیپلم افتخار بهترین کارگردانی، پروانه زرین بهترین فیلم بخش بین‌الملل و دیپلم افتخار بهترین دستاورد فنی را از سی‌وچهارمین جشنواره بین‌المللی فیلم‌های کودکان و نوجوانان اصفهان از آن خود کرد. داستان «یدو» در ماه‌های نخست جنگ تحمیلی رخ می‌دهد. بسیاری از خانواده‌ها مهاجرت می‌کنند؛ اما مادر یدو تصمیم دیگری می‌گیرد. او معتقد به ماندن و مبارزه‌کردن است و هر بار بهانه‌ای جدید برای این تصمیم خود دارد. یدو تلاش دارد تا مادرش را راضی به ترک آبادان کند؛ اما دراین‌میان دلبسته کسی می‌شود.

۱۰ سالن میزبان اجرای نمایش‌های فجر

● سالن به اجرای نمایش‌ها در بخش‌های رقابتی، غیررقابتی و میهمان چهلمین جشنواره تئاتر فیلم فجر اختصاص خواهد یافت و در سالن استاد انتظامی هم نمایش‌های بخش رادیو تئاتر به اجرا درمی‌آیند. تالار وحدت، مجموعه تئاتر شهر (سالن اصلی، چارسو، سایه، شقایق)، تماشاخانه ایران‌شهر (سالن استاد سمندریان و سالن استاد ناظرزاده‌کرمانی)، سالن اصلی تئاتر مولوی و تالار حافظ از مراکز هستند که به اجرای نمایش‌های جشنواره اختصاص پیدا کردند. همچنین برنامه اجرای ۱۲ اثر در بخش «رادیو-تئاتر» چهلمین جشنواره بین‌المللی تئاتر فجر منتشر شد. از چهارشنبه ۲۰ بهمن ماه اجرای ۱۲ اثر در بخش رادیو تئاتر جشنواره در تالار استاد عزت‌الله انتظامی خانه هنرمندان ایران آغاز می‌شود و تا شنبه ۲۳ بهمن ادامه پیدا خواهد کرد. هر روز سه رادیو تئاتر در ساعات ۱۶، ۱۸:۱۵ و ۲۰ در این تالار به اجرا درخواهد آمد. چهارشنبه بیستم بهمن نمایش‌های «معمای شام» به کارگردانی محمد رادmehr ساعت ۱۶، «راه‌حیل» به کارگردانی پیام نوروزی ساعت ۱۸:۱۵، «قاصد روزان ابری» به کارگردانی میثم کریمی ساعت ۲۰ اجرا می‌شوند. پنجشنبه بیست‌ویکم بهمن نمایش‌های «زخمه رباب» به کارگردانی محمدعلی یاری ساعت ۱۶، «حادث بی‌قراری لایلا» به کارگردانی مبین بوی‌افراز ساعت ۱۸:۱۵ و «گمدی‌کافه» به کارگردانی پیمان قریب‌پناه و بهرام سروری‌نژاد ساعت ۲۰ اجرا خواهد شد. جمعه بیست‌ودوم بهمن نمایش‌های «ساندی» به کارگردانی هانیه بیرامی ساعت ۱۶، «سوشون» به کارگردانی آرش جمال‌الدینی ساعت ۱۸:۱۵ و «راه‌بندان» به کارگردانی سولماز ملکی ساعت ۲۰ اجرا می‌شوند. شنبه بیست‌وسوم بهمن نمایش‌های «مافکه» به کارگردانی زهرا اسماعیلی ساعت ۱۶، «یواش‌تر شلیک کن» به کارگردانی مجید حمزئانلویی ساعت ۱۸:۱۵ و «ضیافت مرغان مهاجر» به کارگردانی شیرین سپهراد ساعت ۲۰ به اجرا درخواهند آمد. چهلمین جشنواره بین‌المللی تئاتر فجر ۱۲ تا ۲۶ تا بهمن به دبیری سرالفراسانه برگزار می‌شود.

سینماهای فرانسه میزبان یک مستند ایرانی

● مستند بلند «سایه‌های بی‌خورشید» اکران عمومی خود را در سینماهای فرانسه آغاز کرد. این فیلم که ساخته مهرداد اسکویی است از روز چهارشنبه ششم بهمن اکران عمومی خود را در شهرهای فرانسه ازجمله پاریس، بودو، استراسبورگ، لیل، تولوز و… آغاز کرده است. سایه‌های بی‌خورشید اولین نمایش جهانی خود را در سی‌ودومین جشنواره بین‌المللی مستند آمستردام (ایدفا) تجربه کرد و موفق به کسب جایزه بهترین کارگردانی از این رویداد معتبر سینمایی شد و پس از آن در چندین جشنواره بین‌المللی دیگر ازجمله بیگ‌اسکای آمریکا، مونترِخ آلمان، کراکو لهستان، داکاج نوزیلند، میلینوم بلژیک، حقوق بشر ژنو، هلسینگکی فنلاند، ژان روش فرانسه، داکوفست کوزوو، جشنواره مستند اوپن سینتی لندن، جشنواره فیلم زوریخ، جشنواره مستند زاگرب و… نیز به روی پرده رفته است.